

Ще останат ли скрити досиетата на силовите групировки

Написано от Христо Христов
Понеделник, 04 Юни 2012 17:58

Започналата проверката за принадлежност към бившата Държавна сигурност на работодателите показва за пореден път, че присъствието и влиянието на бившия репресивен апарат на БКП през първите 16 години на прехода продължава да бъде скрито за обществото.

Една много важна подробност

Взимам за пример организациите на работодателите, тъй като миналата седмица комисията по досиетата започна да обявява резултатите за тях. Те попадат сред категории на публичните дейности, определени в закона за досиетата.

С една много важна подробност, която за съжаление не е известна на широката общественост. А тя е, че всичките 13 групи на лица, извършващи **публични дейности** по смисъла на закона (чл. 3, ал. 2), се проверяват от комисията по досиетата за периода от момента на влизане на закона в сила, тоест от декември 2006 г. насам.

-

Как са скрити агенти от първите 16 години на прехода

Това на практика означава, че хиляди лица, заемали ръководни постове в различни обществени организации и институции, остават непроверени за периода 10 ноември 1989 г. – декември 2006 г. Липсата на подобна проверка на практика помага да се скрият стотици агенти на бившата ДС и на разузнавателните структури на Българската народна армия.

Откъде произтича проблемът? Той е законодателен. В действащия закон за досиетата, приет в резултат на рядък политически консенсус през декември 2006 г., проверяваните лица са разделени в **две основни категория – публични длъжности и публични дейности.**

В първата категория на публичните длъжности влизат президентът и вицепрезидентът, органите на трите власти – законодателна, изпълнителна и съдебна, както и местната власт, членовете на Конституционния съд, членовете на Висшия съдебен съвет, ръководствата на БНБ, НОИ, НЗОК, Сметната палата, членовете на политическите кабинети, членовете на Висшата атестационна комисия към Министерския съвет, дипломатите, ръководните кадри в специалните служби и др. Публичните длъжности в закона за досиетата са обхванати общо в 29 групи (чл. 3, ал. 1). Всички те се проверяват от 10 ноември 1989 г. до момента.

Втората категория – публични дейности (чл. 3, ал. 2), включва общо 13 групи, сред които са:

- печатните и електронни медии;
- БАН;
- ръководствата на висшите учебни заведения, директорите и зам.-директорите на училищата по Закона за просветата;
- ръководствата на религиозни общности;
- ръководствата на Българския лекарски съюз, Българския зъболекарски съюз и

Ще останат ли скрити досиетата на силовите групировки

Написано от Христо Христов
Понеделник, 04 Юни 2012 17:58

Червения кръст;

- ръководствата и членовете на Висшия адвокатски съвет;
- ръководствата и контролните органи на националните спортни организации и Българския олимпийски комитет;
- членовете на управителните, контролните и надзорни органи на банките, на застрахователите и презастрахователите, на фондовата борса, на инвестиционни посредници и на инвестиционни дружества;
- едноличните търговци, които организират хазартни игри, членовете на управителните, контролните и надзорни органи на юридически лица, организиращи хазартни игри;
- едноличните търговци и членовете на управителните, контролните и надзорни органи на дружества радио и – телевизионни оператори;
- синдиците и др..

Несправедлив дисбаланс

За разлика от първата категория на публичните дейности, които се проверяват от 10 ноември 1989 г. втората категория на публичните дейности се проверяват от влизането на закона в сила.

Едва ли народните представители в предишния парламент биха могли да аргументират различния срок за двете основни категории. Както е добре до приемането на закона за досиетата се стигна след поредната злоупотреба с досиетата през 2006 г. (от страна на БСП) в резултат на силен граждански и външен натиск. Основната му философия е именно обществото да знае кой кой е в държавата.

Ограничението, наложено със скриването на агентите сред списъка на публичните дейности за първите 16 години, по никакъв начин не се вписва в тази философия.

Ще дам и конкретен пример. Ако днес ние знам, които са били агентите на ДС и военното разузнаване в Народното събрание или в правителствата след 10 ноември 1989 г., то това не важи за собствениците на медии и водещите журналисти. Те попадат в категорията на публичните дейности и резултатите от проверките на комисията по досиетата през 2009 г. на печатните и електронни медии се отнася само и единствено за периода след декември 2006 г. По този начин обществото е лишено от възможността да

Ще останат ли скрити досиетата на силовите групировки

Написано от Христо Христов
Понеделник, 04 Юни 2012 17:58

научи кои от медиите и журналистите в началото на прехода са били свързани с репресивния апарат на комунистическия режим. А това е изключително важно, когато се говори за свобода на слово и формиране на обществено мнение.

Оставени така нещата излиза, че лобито на ДС си е скрило част от агентите в медиите.

Необходимост от законодателна промяна

Разрешаването на това несправедливо съотношение на периодите за проверка на лицата, заемащи публичните длъжности и лицата, извършващи публичните дейности, може да стане лесно по законодателен път с една кратка поправка в закона, с която да се даде възможност на комисията по досиетата да проверява и публичните дейности от 10 ноември 1989 г.

Подобно предложение беше направено през февруари 2012 г. от председателя на комисията по досиетата Евтим Костадинов в отчетния му доклад в частта за необходими промени в закона за досиетата. Независимият държавен орган обаче няма право на законодателна инициатива и трябва да търси обиколни пътища да прокара подобен текст.

Това не би трябвало да е проблем. Съвсем наскоро се видя, че когато стана известен проблема с невъзможността да се обявят агентите сред кредитните милионери, много бързо депутатите внесоха поправка в закона тази пречка да отпадне и тя вече е приета от управляващите и от опозицията на първо четене.

Ще научим ли агентите на ДС в силовите групировки?

Ще останат ли скрити досиетата на силовите групировки

Написано от Христо Христов
Понеделник, 04 Юни 2012 17:58

Тук ще дам още един пример, с който ще се опитам да онагледя ситуацията, ако ограничението в срока за проверка на публичните дейности остане, както е в момента.

Предстои комисията да се произнесе по две възложени групи от публичните дейности – банките и застрахователите. Знаем, че в средата на 90-те години силовите групировки бяха сложили ръка на застраховането, а някои босове си направиха или купиха банки.

Голяма част от агентите на ДС и разузнавателните органи на Българската народна армия обаче ще останат скрити от обществото, тъй като комисията в момента има право да ги проверява само от декември 2006 г. насам. Предишният период от 16 години остава затворена страница. Така, както с медиите.

Трябва да се знае, че повечето от предстоящите проверки на комисията по досиетата обхващат именно проблемната категория на публичните дейности.

Ако комисията по досиетата, чиято дейност миналия месец парламентът продължи с втори 5-годишен мандат, продължи без промяна на закона в това отношение, ще бъдат скрити стотици агенти.

Проблемът с починалите сътрудници

Съществува и още един сериозен проблем. Той е свързан със забраната за обявяване на принадлежност на починало лице. Логиката на това ограничение, прието също през 2006 г., е че лицето не може да се ползва от правна защита. Тук следва да се проведе една широка публична дискусия, на която да се изложат аргументите защо е важно да се знаят и имената на агентите, които вече не са между живите. Не става въпрос за обикновените сътрудници, а за такива, които са били министър-председатели или са били босове на икономически групировки, свързани с криминалния преход в страната. Така например ние не знаем дали застреляният пред дома си през 1996 г. бивш социалистически премиер Андрей Луканов е бил свързан с тайните комунистически

Ще останат ли скрити досиетата на силовите групировки

Написано от Христо Христов
Понеделник, 04 Юни 2012 17:58

служби. Или емблематични фигури като Илия Павлов са имали същата зависимост.

Да, дори и да знаем, че дружества на „Мултигруп“ присъстват в изобилие в списъка на кредитните милионери комисията по досиетата няма как да обяви хора, които не са сред живите, но за които е установена принадлежност към ДС.

Или да вземем застрахователните фирми на ВИС и СИК. Дори и парламентът да промени периода за проверка на публичните длъжности ние няма как да научим имената на онези босове, които вече не са живи, ако не се промени и положението в закона с ограничението за починалите лица. Само за периода юли – декември 2011 г. комисията по досиетата е установила принадлежност на 44 лица, но те не са обявени, тъй като са починали.

В отчета на комисията за изминалите 5 години не открих обобщена статистика за изминалите 5 години, но със сигурност няколко стотици агенти от законодателната, изпълнителната, съдебната власт, както и от вече проверените групи от категорията на публичните дейности са останали неизвестни на обществото поради тази причина.